

11. hét: A természeti erőforrások típusai, a természeti tőke fogalma, annak teljes gazdasági érték-koncepciója. Módszerek a természeti tőke értékelésére. A természeti erőforrások hasznosításának optimális szintje.

191

Tőketípusok

- **gazdasági vagy fizikai tőke, Km:** a tőke klasszikus értelmezése, a későbbi termelési célból előállított jóságok (az esztergagép, a taxis gépkocsija stb.)
  - **emberi erőforrások, Kh:** munkaerő mennyisége (munkára fogható népesség nagysága, munkaórák száma) és a munkát vállaló emberek tudása, képességei, egészségi állapotuk;
  - **társadalmi tőke, Ks:** az emberek értékrendje, a közöttük lévő kapcsolatok egyes jellemzői (például a bizalom) és az általuk létrehozott intézmények minősége; valamint
  - **a természeti erőforrások, Kn:** az ásványkincsek, az energiahordozók és az ökoszisztéma-szolgáltatások.
- A rendelkezésre álló teljes tőkeállomány: $K = Km + Kh + Ks + Kn$

192

Természeti tőke (natural capital)

A természeti tőke:

- nagyban **hozzájárul a jóléthez,**
- egyben **korlátozó tényező vált** napjainkra (a gazdaság mérete miatt)

Definiálás (értelmezése folyamatosan változik):

Daly: olyan felhalmozott természeti erőforrás, amely valamilyen **szolgáltatást** (hasznos áramot) **biztosít**, tart fenn.

193

Természeti tőke elemei

- Nem megújuló, ökoszisztémákból kitermelt erőforrások
- Megújuló, ökoszisztémák által előállított, illetve fenntartott erőforrások
- Környezeti szolgáltatások

4 fő erőforrás funkció:

- erőforrások biztosítása gazdasági tevékenységekhez (termeléshez, fogyasztáshoz; forrás funkció)
- hulladékok befogadása és semlegesítése (nyelő funkció)
- alapvető ökoszisztéma szolgáltatások (létfenntartó funkció, tápláléklánc, biodiverzitás)
- kulturális, táji, esztétikai funkció (pl. rekreáció, oktatás, művészeti inspiráció stb.)

194

Természeti erőforrások

• Megújuló (megújulásra képes) erőforrások

- 1.) megújulás mértéke függhet a felhasználástól
- 2.) a hasznosítás mértékétől függetlenül képesek a megújulásra (pl. napenergia)

• Nem megújuló erőforrások

- 1.) gazdaságosan újrahasznosíthatóak (pl. alumínium, vas)
- 2.) nem visszaforgathatóak a gazdasági anyagáramlásba (pl. fosszilis energiahordozók)

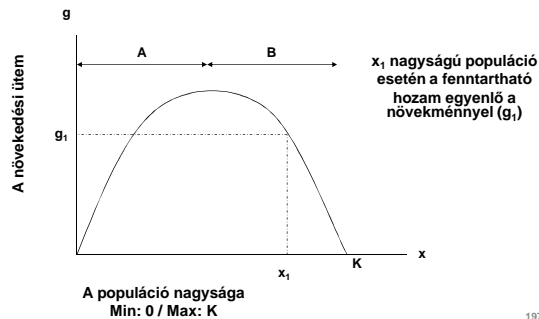
195

Természeti erőforrások csoportosítása

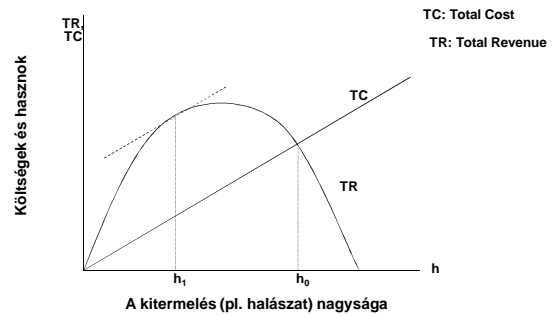
	Nem megújuló	Félig megújuló	Megújuló
Áram, szolgáltatás jellegű	Hidrológiai folyamatok	Asszimilációs kapacitás Geotermikus energia	Megújuló egyes típusai (víz, szél)
Szolgáltatást, áramot biztosít	Fosszilis energia-hordozók	Sztratoszférikus ózon talaj	Biomassza mint energiaforrás
Felhasználásra kerül	közetek, ásványok (vasérc, kőolaj, stb.)	Biomassza elemei nyersanyagként	Biomassza elemei nyersanyagként

196

Fenntartható hozam a megújuló erőforrásoknál

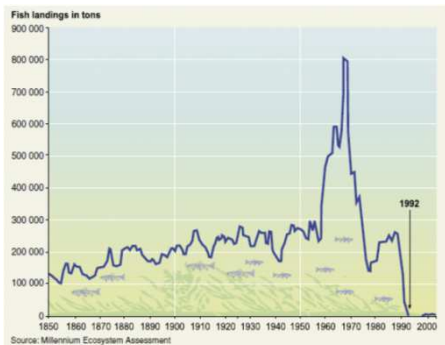

Optimális kitermelés a megújuló erőforrásoknál

Példa az erőforrások túlhasználata

Az atlanti tőkehal halászat fogási eredményei Newfoundland keleti partjainál

Nem megújuló erőforrások kitermelése

a Hotelling-szabály szerint:

$$\frac{P_{t+1}}{P_t} = 1 + r$$

ahol

- P : a természeti erőforrás ára (pl. az olaj ára),
 t : az idő (a vizsgált időperiódus kezdete: t , vége: $t+1$),
 r : a banki kamatláb.

200

Nem megújuló erőforrások kitermelése

Kitermelés költségeinek figyelembe vétele

A természeti erőforrás ára a kitermelési időszak végén:

$$P_{t+1} = c + \frac{P_t - c}{1 + r}$$

ahol c a kitermelés költsége.

201

Nem megújuló erőforrások kitermelése

Befolyásoló tényezők

- a kitermelés pillanatnyi nagysága, volumene,
- a szezonális (egyes hónapokban a kereslet megugorhat, más hónapokban visszaesik),
- a még ki nem termelt készlet nagysága (mennyire szűkös az adott erőforrás),
- az adott termék ár rugalmassága (az ár változására hogyan reagál a fogyasztás nagysága),
- az esetleges monopolhelyzet az adott erőforrás piacán (lásd az orosz gázszállítók helyzetét a magyar földgáz-piacon),
- az esetleges kartellhelyzet az adott erőforrás piacán (lásd az OPEC szerepét a kőolaj piacán),
- az erőforrás helyettesíthetősége (ha az adott erőforrás ára eléri egy adott szintet, a fogyasztók átválthatnak egy másik hasonló olyan erőforrásra, amely az aktuális árszinten versenyképesebbé válik),
- a technológiai fejlődés, illetve ennek hatása a kitermelési költségekre,
- a kitermeléshez kapcsolódó externáliák, például a környeztkárosítások mértéke, pénzületi értéke,
- az állam által alkalmazott járadék nagysága.

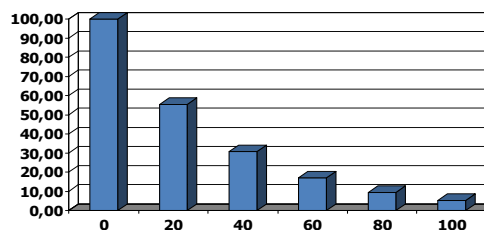
202

Diszkontálás

- Természetes emberi tulajdonság: a tőlünk térben és időben távoli események nagyságát kisebbnek érzékeljük (diszkontáljuk)
- Ezért a gazdasági döntések során a hasznok és költségek időbeli eloszlására figyelniünk, azzal számolnunk kell
- A természeti erőforrások felhasználásakor azonban a nem megfelelő diszkontráta alkalmazása túlhatalomhoz vezethet
- A jelenérték: $S_0 = S_i / (1+r)^i$
ahol S_i a költség vagy haszon az i -edik évben, i az évek száma, r a diszkontráta.

203

100 Ft értéke 3 %-os diszkontráta esetén

204

A teljes gazdasági érték

Teljes Gazdasági Érték = használati érték (közvetlen és közvetett) + opciós érték + kváziopciós érték + létezési érték + hagyatéki érték

- A **használati érték** azt a hasznosságot fejezi ki, amit az emberek az adott természeti érték közvetlen vagy közvetett használatából nyernek.
- Az **opciós érték** fejezi ki azt, hogy az emberek értékelik, ha fennmarad annak a lehetősége, hogy egy természeti jószágot a jövőben használjanak, még akkor is, ha a jelenben ezzel a lehetőséggel nem élnek.
- A **kváziopciós érték** azzal függ össze, hogy a természeti javakkal kapcsolatosan nem rendelkezünk tökéletes információval, ezért, főleg egy irreverzibilis döntés meghozatala esetében érdemes lehet a döntéssel várni, hogy az adott jószág hogyan hasznosítható, milyen funkciókat lát el az ökoszisztémában.
- A **létezési érték** azt fejezi ki, hogy az emberek hasznossági érzetét növeli csupán annak tudata is, hogy az adott természeti érték valahol létezik.
- A **hagyatéki érték** abból származik, hogy sokak számára megelégedést jelent az, hogy tudják, hogy a természeti érték a jövő generációk számára is fennmarad.

205

A természeti tőke meghatározásának szükségessége

- A gazdasági tevékenységek során sokszor **természeti tőkét áldozunk fel**.
- A feláldozott természeti tőke értékét a beruházási döntés tervezésekor a **költségek** között kell beszámítanunk.
- A természeti tőke értéke **közvetlenül nem megfigyelhető**, mert nem piaci javakról van szó (amiknek van megfigyelhető piaci árak)
- A természeti tőke értékét különféle értékelési módszertan szerint tudjuk kiszámítani

206

Természeti tőke értékelési módszerek

- Feltételes értékelés (CVM)
  - Utazási költség módszer (TCM)
  - Hedonikus ár értékelés (HPM)
  - Ökoszisztéma-szolgáltatások értékelése (ESVM)
- Stb.

207

Köszönöm a figyelmet!

208